

ARCHITECTURE CONTEMPORAINE À SCHAERBEEK

HEDENDAAGSE ARCHITECTUUR IN SCHAARBEK

SCHAARBEK

Cette promenade est une initiative de l'échevinat de l'Urbanisme, du Patrimoine et du Tourisme de Schaerbeek

Hôtel communal - Place Colignon 1030
Bruxelles patrimoine@schaerbeek.irisnet.be
02/244-7112

Rédaction: Geneviève van Tichelen
Bus Bavard

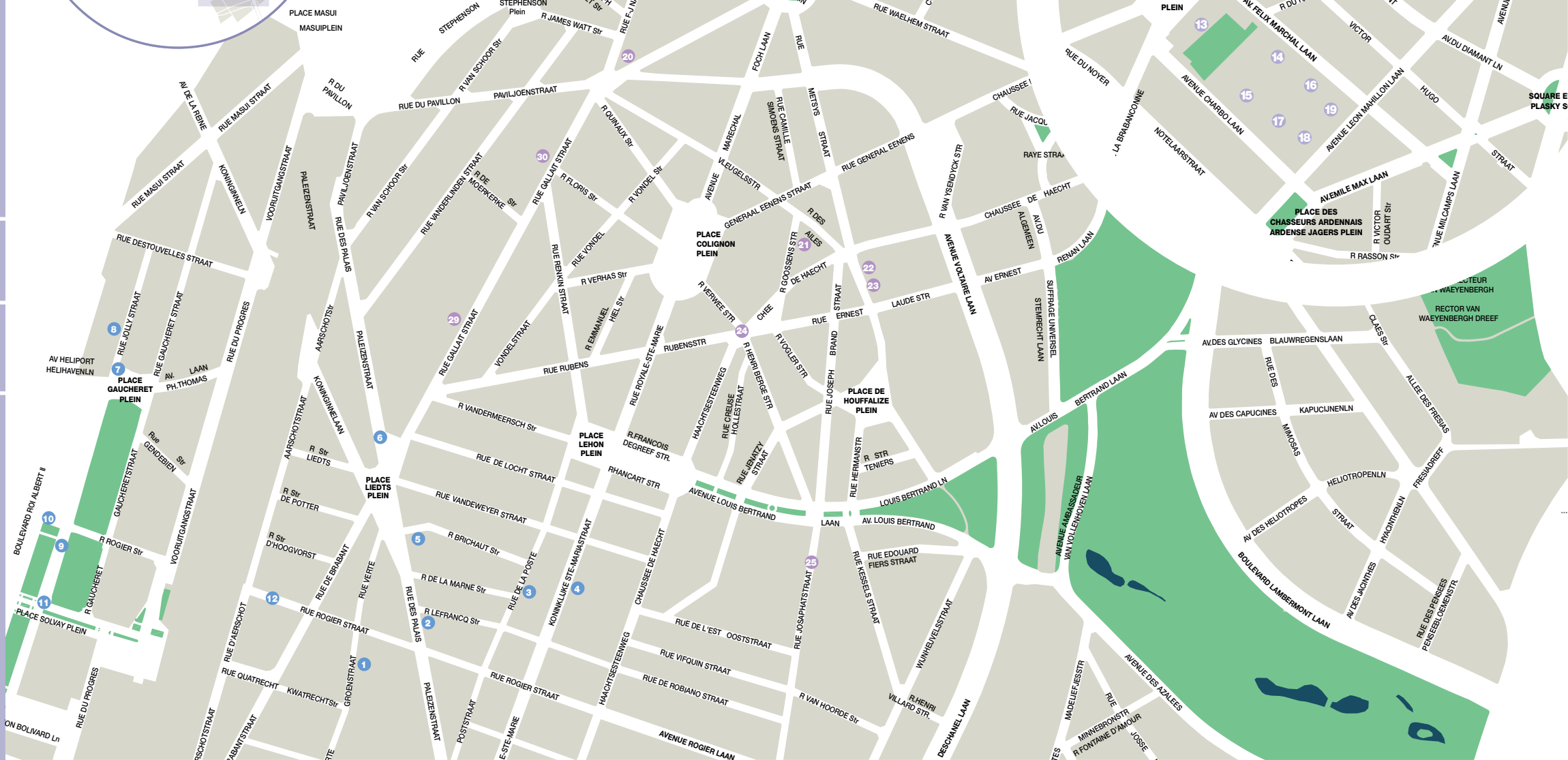
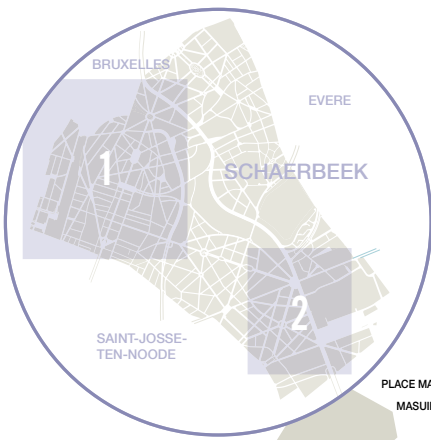
Crédits photographiques:
Bus Bavard, Commune de Schaerbeek, Renovas

Deze wandeling is een initiatief van het Schepembureau voor Stedenbouw, Erfgoed en Toerisme van Schaerbeek

Gemeentehuis - Colignonplein 1030 Brussel
erfgood@schaerbeek.irisnet.be - 02/244-7112

Redactie: Geneviève van Tichelen
Bus Bavard

Fotocredits: Bus Bavard
Gemeente Schaerbeek
Renovas

DE LA PLACE LIEDTS À LA PLACE GAUCHERET VAN HET LIEDTSPLEIN TOT HET GAUCHERETPLEIN

QUARTIER COLIGNON HET COLIGNON-KWARTIER

FR / ARCHITECTURE CONTEMPORAINE À SCHAERBEEK

Encourager l'émergence de projets architecturaux audacieux, en cohérence avec leur temps et leur environnement voilà une priorité que s'est fixée la commune de Schaerbeek. Ainsi, depuis de nombreuses années, l'architecture contemporaine est au centre des intérêts de la commune. Partons à sa découverte...

DE LA PLACE LIEDTS À LA PLACE GAUCHERET

① Au **N° 134 DE LA RUE VERTE** un ancien terrain vague appartenant à la RTT a été converti en espace vert, paisible et empreint de poésie, assurant la liaison entre le haut et le bas de Schaerbeek. Le *parc Reine verte*, caractérisé par ses 22 mètres de dénivellation, se déploie en intérieur d'îlot de la rue des Palais à la rue Verte. Dans le cadre d'un contrat de quartier, les architectes AR-BR et le paysagiste Eric Dhont ont répondu à la demande d'espace vert émanant des habitants et de nombreux écoliers. La terrasse offre une large vue panoramique sur la ville. Les activités organisées dans le pavillon ainsi que l'entretien du parc assuré par les «Jeunes Schaerbeekois au travail» font partie intégrante de la vie associative de la commune. Une sortie du parc donne au n°42 de la rue des Palais. Le parc Reine-Verte a reçu en 2011 le prix biennal de la Maîtrise d'ouvrage publique.

② L'*Ecole Sint-Lucas Architectuur* occupe un bâtiment moderniste (archit. Stijnen) à l'origine à vocation commerciale à l'angle du **N° 65-67 DE LA RUE DES PALAIS**. Lors de sa transformation en 1999, les architectes-professeurs ont eu le souci de respecter la transparence et l'ouverture sur la ville du bâtiment original. La réalisation confiée au bureau Coussée & Goris aboutit à un immeuble rationnel s'inspirant des bâtiments industriels. Le rez-de-chaussée composé de grandes baies vitrées rappelle les vitrines de magasins tout en abritant cafeteria et lieu d'expositions.

③ C'est une structure et des façades composées de caissons de bois qui vous attend au **N° 200 DE LA RUE DE LA POSTE** à l'angle de la rue Lefrancq. Cette maison passive édifiée en 2011, cache un agencement original. Le bureau Manger-Nielsen a remporté le concours lancé dans le cadre du contrat de quartier pour le réaménagement d'une maison bruxelloise en proposant de palier l'étroitesse de la parcelle en intégrant un porte-à-faux. Les objectifs énergétiques ont déterminé le choix des matériaux ainsi que l'introduction de baies de hauteur variable en fonction de l'exposition de la façade.

④ Non loin de là, le sport est au rendez-vous au **N° 88 DE LA RUE ROYALE SAINTE-MARIE**. Dans le cadre du contrat de quartier Lehon-Kessels, un concours d'architecture prime le projet de salle de sport de quartier du Bureau 02. S'insérant dans un bâti dense et classique, cette construction se différencie par la disparition de la façade...une façon de tourner le projet vers notre époque! Une résille en métal blanc faisant référence aux grilles de parc donne l'idée de développer l'espace comme l'entrée d'un jardin public. En fonction du déplacement la sensation d'ouverture ou de fermeture est perçue différemment. Cette construction passive intègre outre la salle de sport, quatre classes du Lycée Emile Max. Elle a été récompensée en 2013 du prix biennal de la Maîtrise d'ouvrage publique

⑤ Comment transformer un ancien bâtiment de justice de paix en un commissariat de quartier? La réalisation datant de 2011 se découvre en descendant jusqu'au **N° 2 DE LA**

RUE BRICHAUT. Pour éviter le «façadisme», le bâtiment initial a laissé la place à une architecture contemporaine. Situé sur l'angle, ouvert sur la place Liédts, il combine astucieusement un bâtiment des années 50 de sept étages à un édifice d'un seul niveau. Alliant commissariat de police au rez-de-chaussée (surnommé Koban) et logements aux étages, le bureau Matador fait cohabiter la partie accessible au public et la partie privative en créant un parvis. La transparence de l'entrée, l'apport de lumière via une cour intérieure, l'ouverture sur la place sont les points forts de ce projet.

⑥ **LA PLACE LIEDTS** concentre une grande mixité de population dans un espace à la circulation très dense. Au **N° 21**, le projet mené par l'architecte Mario Garzaniti en 2003 a sans conteste participé à la relance de la rénovation urbaine du quartier. A la suite d'un concours, l'architecte s'est lancé dans la conception de ce projet occupant une petite parcelle de la place. Marqué par cette ambiance tout en contrastes, il se pose la question du sens de l'intégration. Peut-être est-ce d'oser affirmer la différence? Ce pari s'exprime dans ce bâtiment combinant logements sociaux et commerces. Le choix du matériau de façade interpelle le passant: l'acier Corten, sombre, utilisé également pour les châssis et les parements, se différencie tout en restant en harmonie avec les briques voisines.

⑦ Le quartier Gaucheret anciennement marqué par les travaux de la jonction nord-midi et l'activité industrielle se déploie à l'autre côté des voies de chemin de fer. Aujourd'hui **LA PLACE GAUCHERET** (J. Wirtz) sert de trait d'union entre le quartier des affaires et la zone plus résidentielle. Ce quartier anciennement fragilisé reprend vie notamment par le développement de nombreux projets emblématiques.

Le premier à marquer le renouveau du quartier fut *La Maison des Citoyens* élevée en 2004. En rupture totale avec l'architecture environnante, elle se dresse fièrement au milieu de la place. Pierre Hebbelinck a dessiné ce bâtiment en béton et briques rouges qui s'étire tout en longueur, formant comme une longue table. Véritable espace de rencontre, ouvert aux habitants du quartier, ce lieu se traverse permettant un accès au parc Gaucheret.

⑧ La façade translucide et lumineuse de *De Fabriek* donant au **N° 13 DE LA PLACE GAUCHERET** contraste avec les tours de bureaux. Cette ancienne laverie industrielle remontant au temps où la Senne coulait encore à ciel ouvert, a été rénovée par le bureau d'architecture HUB pour y accueillir ABC (ART BASICS FOR CHILDREN), un centre d'art pour enfants. Les espaces ont été ouverts au maximum et offrent un beau volume polyvalent dont seul le mobilier assure le cloisonnement.

⑨ Le bureau AzRC dessine en bordure du parc trois bâtiments rouges et blancs abritant 106 appartements. A hauteur des **N° 41 À 55 DU BOULEVARD ALBERT II**, le rythme est donné par des entrées aux volumes saillants. Les séjours profitent des vues sur le parc tandis que les chambres donnent côté rue. L'espace est ouvert, non clôturé, sans rupture par rapport à l'espace public.

⑩ Fermant la perspective du boulevard Albert II, la **TOUR ZENITH** et ses quatre-vingts mètres de haut a été conçue par les architectes français M. Macary et L. Delamain, en collaboration avec le Belge José Vandevorde. Ce bâtiment translucide intègre des jardins suspendus qui assurent le prolongement visuel du jardin Wirtz.

⑪ Voisin, **L'ELLIPSE BUILDING** édifié en 2006 (archit. Art & Build) forme un îlot frontalier entre le quartier Manhat-

NL / HEDENDAAGSE ARCHITECTUUR IN SCHAARBEK

Voor de gemeente Schaerbeek is het een prioriteit durvende architectuurprojecten, die samengaan met hun tijd en hun omgeving, aan bod te laten komen. Op die manier is hedendaagse bouwkunst sinds verschillende jaren een hoofdtekommernis van de gemeente. Wij gaan op verkenning...

VAN HET LIEDTSPLEIN TOT HET GAUCHERETPLEIN

① Op de **N°134 VAN DE GROENSTRAAT** werd een braakliggend terrein dat eigendom was van de RTT, omgeturnd tot een vredige en poëtische groene ruimte die de verbinding maakt tussen hoog en lage Schaerbeek. Het parkje *“Koningin - Groen Park”* met zijn 22m hoogteverschil, schept ruimte binnenin een woonblok, tussen de Paleizenstraat en de Groenstraat. De architecten AR-BR en landschapsarchitect Eric Dhont gingen hiermee in op een vraag naar groene ruimte van de bewoners en talrijke scholieren. Van op het terras heb je een breed vergezicht over de stad. De activiteiten in het paviljoen zowel als het onderhoud van het park, worden verzorgd door *“Jonge Schaarbeekenaars aan het werk”*. Ze maken een wezenlijk deel uit van het verenigingsleven van de gemeente. Een uitgang geeft uit op de n° 42 van de Paleizenstraat. Het Koningin - Groen Park kreeg in 2011 de tweejaarlijkse Meesterschapprij voor openbare bouwwerken.

② De “Sint-Lucasschool Architectuur” is gehuisvest in een modernistisch gebouw (arch. Stijnen) op de hoek van de **N° 65-67 VAN DE PALEIZENSTRAAT**. Het was oorspronkelijk bedoeld als handelspand. Bij de aanpassing in 1999 hebben de professoren architecten de transparantie en openheid op de stad gerespecteerd. De uitwerking door het bureau Coussée & Goris vertaalt zich in een rationeel gebouw geïnspireerd op industriële architectuur. De grote vensterpartijen op het gelijkvloers, met cafetaria en tentoontentstellingsruimte, herinneren aan de vroegere winkelvitines.

③ Houten caissons en -gevelopbouw kenmerken de n° 200 op de hoek van de **POSTSTRAAT** en de Lefrancqstraat. Het is een passiehuis met bouwjaar 2011 met een heel eigen binneninrichting. In het kader van een wijkcontract was een wedstrijd uitgeschreven voor de herinrichting van een Brusselse woning. Het studiebureau Manger-Nielsen won met zijn voorstel de beperkte breedte op te vangen door een overkragend element. De keuze van de materialen evenals het inpassen van vensteropeningen van verschillende hoogte in functie van de oriëntatie van de gevel, werden bepaald door de energiedoelstellingen.

④ Iets verder komt de sport aan bod op de **N°88 VAN DE KONINKLIJKE ST-MARIASTRAAT**. Ook hier het resultaat van een wedstrijd deel uitmakend van het wijkcontract Lehon-Kessels. Het voorstel voor een sportzaal van Bureau 02 haalde het. Ingebed in een verdichte en klassieke bouwomgeving, springt het gebouw eruit door de afwezigheid van de gevel. Ook een manier om het voorstel naar onze tijd te vertalen...! Een vlechtwerk in blank staal dat verwijst naar het hekwerk van het park, suggereert dat het om de ingang van een openbare tuin gaat. Naarmate je verplaatst krijg je een ander gevoel van open en gesloten. Het passiegebouw biedt ook ruimte aan vier klassen van het Emile Max-lyceum en werd in 2013 beloond met de tweejaarlijkse Meesterschapprij voor openbare bouwwerken.

⑤ Hoe verbouw je een oud gerechtsgebouw tot een wijk-

2 QUARTIER DAILY HET DAILY-KWARTIER

commissariaat? Je kunt dat ontdekken door naar beneden te lopen tot de **N°2 VAN DE BRICHAUTSTRAAT**. “Façadisme” vermijden dat kan door het oorspronkelijke gebouw te vervangen door hedendaagse architectuur. Op de hoek, en open naar het Liedtsplein, krijg je hier een vernieuwte in een werking van een zeven verdiepingen hoge bouw uit 1950 met een bouwwerk met één niveau. Door de aanleg van een voorplein brengt het studiebureau Matador private woonfunctie en openbare ruimte samen. Politiecommissariaat op het gelijkvloers (met bijnaam *Koban*) en woonruimtes op de verdiepingen gaan hand in hand. Sterke punten zijn hier de transparantie van de ingang, lichtinbreng door een binnenkoer, openheid naar het plein.

⑥ **HET LIEDTSPLEIN** concentreert een mix van bewoners in een zeer dichte verkeersruimte. De **N°21** naar een ontwerp van architect Mario Garzanti uit 2003, heeft ontegensprekelijk bijgedragen tot het heropstarten van de stedenbouwkundige vernieuwing van de wijk. Bij het ontwerp van een deeltje van het plein stelt hij zich de vraag naar de betekenis van integratie. Is het misschien durven het verschil benadrukken? De gok vertaalt zich in dit gebouw dat woongelegenheid en handel samenbrengt. De keuze van het gevelmateriaal laat de voorbijganger niet onberoerd: het sombere Cortenstaal, dat hij ook gebruikt voor de ramen en het parement, contrasteert en harmoniseert in een beweging met de baksteen.

Het Gaucheret-kwartier eertijds aangetast door de werken aan de Noord-Zuid verbinding en industriële activiteit strekt zich uit aan de andere kant van de treinspooren. Vandaag **HET GAUCHERETPLEIN (J. WIRTZ)** is het kwartier het verbindingsteken tussen de zakenwijk en de meer residentiële zone. Het komt uit een zwakke positie terug tot leven dankt zij de ontwikkeling van talrijke zinvolle projecten.

⑦ Het eerste teken van heropleving van de wijk was het **HUIS VAN DE BURGERS** opgetrokken in 2004. In een totale breuk met de omgevende architectuur, rijst het fier op in het midden van het plein. Pierre Hebbelinck tekent voor deze constructie in beton en baksteen die zich, als een lange tafel, in de lengte uitrekt. Het is een echte ontmoetingsplaats die openstaat voor alle inwoners. Doordat het gebouw open is kan je er doorheen wandelen naar het Gaucheret-park.

⑧ De lichtdoorlatende een lichtgevende gevel van *De Fabriek* op de **N° 13 VAN HET GAUCHERET-PLEIN** steekt af tegen de bureeltorens. De oude industriële wasserij die teruggaat tot de tijd dat de Zenne nog in open lucht stroomde, is door het architecten bureau HUB gepimpt tot een kunstencentrum voor kinderen, het ABC (ART BASICS FOR CHILDREN). De beschikbare ruimtes zijn maximaal opengewerkt tot een polyvalent volume waar het meubilair de enige afscheiding vormt.

⑨ Het studiebureau AzRC tekent, op de rand van het park, voor drie rode witte bouwwerken met in het totaal 106 appartementen. Ter hoogte van de **N° 41 TOT 55 VAN KONING ALBERT II-LAAN** geven vooruitspringende ingangen het ritme aan. De leefruimtes genieten van het zicht op het park, terwijl de kamers aan straatkant liggen. De ruimte ligt open, zonder afsluiting, dus zonder breuk met de openbare ruimte.

⑩ De **ZENITH-TOREN** sluit met zijn 80 m hoogte het perspectief van de Albert II-laan. Hij is ontworpen door de Franse architecten M. Macary en L. Delamain in samenwerking met de Belg José Vandevorde. Het doorzichtige gebouw zorgt met zijn hangende tuinen voor de visuele

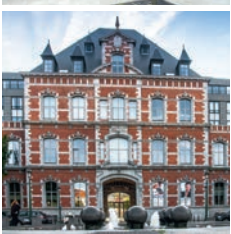
● Parc Reine Verte Koningin - Groen Park © Renovas

● Hoge School St-Lucas Rue des Palais 70 Paleizenstraat

● Rue Brichautstraat 2 Köban

● Place Daillyplein Casernes Dailly Kazernes

● Avenue Felix Marchallaan 1 Théâtre de la Balsamine

● Rue Scutenairestraat 13-14

● Rue Scutenairestraat 9

● Rue Mariënstraat 5-15

● Rue Scutenairestraat 1

● Angle rues Navez et Van Oost Hoek van de Navezstraat en de Van Ooststraat

● Angle chaussée de Haecht et rue de Jérusalem Hoek van de Haachtsesteenweg en Jerusalemstraat

● Rue Josaphatstraat 247 Maison des Femmes Vrouwenhuis

● Place Verboeckhovenplein Passerelle - Loopbrug

tan et le parc. Côté pile sa partie plus officielle: l'atrium d'entrée et la face rectangulaire de la tour. Côté face, la courbe elliptique atténue l'impact visuel du bâtiment et lui donne une personnalité graphique. Les logements quant à eux respectent l'échelle du quartier. Le tout s'articule autour d'un jardin intérieur. La tour paraît fine et élégante!

● La crèche Gaucheret située en intérieur d'îlot et bordée de toute part d'immeubles hauts est accessible à partir de **LA RUE ROGIER N° 77**. Placée sur un parking souterrain, elle accueille trois sections comprenant en tout 48 enfants. Les architectes du bureau MDW ont opté pour un bâtiment rationnel de plan simple basé sur une trame carrée et couvert d'une toiture verte. L'accès obligatoire par le jardin central renforce la sécurité. Un couloir de distribution permet d'accéder aux différentes sections. Le bâtiment, devenu passif à la demande de la commune, présente une structure en béton tandis que les éléments de bois de la façade assurent son isolation. L'urbanisation de cet îlot situé entre les rues du Progrès, Rogier et Gaucheret a été récompensée en 2013 par le Grand Prix des Règles d'or octroyé par la Fédération bruxelloise de l'urbanisme.

QUARTIER DAILLY

● **PLACE DAILLY**, les casernes nous rappellent leur occupation fin du 19ème siècle par le Régiment des Carabiniers. Longtemps délaissées, leur réhabilitation dès 1994 est au centre de la revitalisation du site. Côté place Dailly, le bâtiment a conservé son allure tout en étant transformé en un immeuble de logements et de commerces. Situées à l'arrière de ce dernier, les parcelles d'angle ont fait l'objet de projets de logements soumis à des concours. Le défi commun était de réussir la mixité sociale tout en assumant le traitement de l'angle.

● L'un des premiers concours initié par la commune porta sur la rénovation et l'extension du **THÉÂTRE DE LA BAL SAMINE** (2003). Francis Metzger (MA2) créa, côté rue, un volume fermé d'une belle simplicité offrant l'image d'une grande boîte en bois reposant sur un mur en béton. Cet espace renferme la salle de répétition. Ne possédant aucune ouverture, par contraste, toute la vie du bâtiment donne côté jardin. Daniel Deltour, artiste plasticien conçut la porte d'entrée comme une œuvre d'art contemporaine créant le lien entre l'ancienne et la nouvelle partie. Ce théâtre combine lieu de vie et de spectacle, suscite la curiosité et s'impose comme un repère urbain.

● Etonnant, ce bâtiment d'angle, situé au **N°13-14 RUE L. SCUTENAIRE**, présente une ouverture en son centre. Ses formes géométriques simples et colorées abritent des logements sociaux construits par le bureau AC&T. La structure est entièrement réalisée en béton. Le rapport à la place et à la rue, souci premier des concepteurs, trouve une réponse dans le bardage en bois conçu en dialogue avec le théâtre de la Balsamine et dans les cursives extérieures favorisant les échanges entre les habitants.

● Un autre traitement d'angle se découvre dans l'immeuble de six étages aux formes géométriques et colorées situé **AU N° 9** et édifié par l'architecte Pierre Blondel. Cette fois, c'est l'orientation qui va être déterminante: l'angle est découpé de manière à créer des espaces extérieurs à chaque étage de ces logements sociaux. Au-dessus d'une petite maison traitée en duplex, se situent plusieurs appartements profitant d'une terrasse avec vue sur le parc. L'architecte couronne l'ensemble par deux duplex. L'intégration d'une toiture verte, la récupération des eaux de pluies et le choix d'un bardage en bois participent au souci écologique de la construction.

● Haut en couleurs, l'immeuble composé de 36 appartements au **N° 5-15 DE LA RUE MARIËN** offre une dynamique unique. Le jeu de pleins et de vides des balcons, terrasses, entrées et bow-windows apporte du rythme et personnalise chaque logement. L'atelier d'architecture Champs Elysées répond à cela en diversifiant les teintes des garde-corps. Le rez-de-chaussée a été surélevé pour préserver l'intimité des lieux tout en intégrant un parking ventilé en sous-sol.

● Plus loin, le bureau d'architecture Daniel Dethier & Associés déploie d'autres logements sociaux d'une grande sobriété en mitoyens **RUE MARIËN 14-16**. Onze appartements répartis sur quatre niveaux s'imbriquent les uns dans les autres profitant ainsi de la double orientation est-ouest. Le bardage en bois choisi à l'origine a été remplacé, pour des raisons budgétaires, par un revêtement de façade en fibre-ciment enduit et peint.

Une façade originale couverte de rondins de bois attire l'attention **N° 1 RUE SCUTENAIRE (19)**. Ajourée de face, elle donne l'impression d'être opaque de côté. L'entrée d'un rouge éclatant inonde l'espace d'une belle couleur vive et offre une vue sur le plan incliné aboutissant à l'ascenseur. Les quinze logements bénéficient chacun d'une terrasse avec vue sur le parc et les anciennes casernes. Celles du dernier étage sont couvertes de brise-soleil apportant une inclinaison dans la toiture plate. L'ensemble ferait presque penser à une cabane en bord de parc!

QUARTIER COLIGNON

● Afin d'encourager des projets architecturaux audacieux, la commune de Schaerbeek a lancé en 2009 le prix biennal d'architecture contemporaine. Le bureau d'architecture Karbon s'est vu ainsi récompensé pour son bâtiment situé couvertes de brise-soleil apportant une inclinaison dans la toiture plate. L'ensemble ferait presque penser à une cabane en bord de parc!

Depuis le pont Van Praet, dans la perspective du boulevard Lambermont, le bâtiment contemporain marque clairement l'entrée de la ville et du quartier...

● Rue d'Anethanstraat 6-8

tant une cohérence avec les mitoyens par une combinaison de pleins et de vides. Le rez-de-chaussée occupé par un commerce est travaillé en retrait et apporte une touche colorée à l'ensemble par l'intégration de mosaïques. Les étages tout blancs abritent trois appartements sociaux se distribuant autour d'une cage d'escalier en acier offrant un puits de lumière. La beauté de l'ensemble vient de sa sobriété.

● Offrir des logements décents aux futurs locataires et travailler avec les couleurs: tels étaient les deux objectifs de l'architecte Jan Maenhout. Son projet «*You're Welcome*» situé à l'arrière d'une ancienne salle de cinéma au **N°18 DE LA RUE GOOSSENS**, se distingue de loin. La façade est constituée de panneaux gris-clair sur lesquels sont disposées de fines lamelles verticales et colorées translucides.

● Dans le cadre du contrat de quartier Jérusalem, les architectes ARJM ont imaginé une élévation à l'angle de la **CHAUSSEE DE HAECHT ET DE LA RUE DE JÉRUSALEM** marquée par des vides. Ceux-ci créent de l'espace à l'intérieur du volume tout en formant des terrasses pour les logements. La maison médicale au rez-de-chaussée bénéficie de lumière grâce à l'alternance de bandes verticales. Les cinq logements sociaux sont éclairés par des ouvertures encadrées par endroit d'une pierre claire contrastant avec les châssis foncés. Quelle belle rythmique émane de cette façade!

● Tout à côté, un immeuble (Arch. BOB361) **RUE DE JÉRUSALEM 6** assez austère formé de six appartements surplombe l'accès au parking d'un grand magasin. Dès l'entrée située à gauche, l'escalier central se développe sur toute la longueur du bâtiment et détermine l'aménagement en longueur des appartements. Des percées sur deux étages servent tantôt de terrasses tantôt de puits de lumière.

● Non loin de la place Colignon, **RUE RUBENS N° 118**, l'architecte Sébastien Bourgeois a investi une parcelle d'angle de 90m2 laissée à l'abandon. Bordée de bâtiments aux gabarits très différents, il a marqué le coin en posant une grande boîte en bois dans la maçonnerie. Le choix de placer le jardin sur le toit a déterminé la distribution de l'ensemble: les pièces de vie éclairées par de grandes baies vitrées sont disposées aux étages supérieurs et les chambres se situent au premier. Dans cette maison à l'envers, construite comme une cabane dans un arbre, on descend dormir!

● La *Maison des Femmes* située au **N° 247 DE LA RUE JOSAPHAT** a été commandée dans le cadre d'un contrat de quartier et de la Politique des grandes Villes menées par le gouvernement fédéral. La façade de béton et de verre est percée de deux failles perpendiculaires l'une à l'autre pour amener un maximum de lumière naturelle et offrir une vision globale des espaces jusqu'au parc situé en fond de parcelle. Les architectes du bureau ZED & Gïgogne créent une architecture toute en lumière à l'image du projet qui se veut un lieu d'échange, d'apprentissage, de mixité à travers les rencontres de femmes. Un lieu qui invite à pousser la porte!

● La nouvelle passerelle en acier inaugurée en septembre 2014, relie désormais les deux parties de la **PLACE VERBOECKHOVEN**. Cette réalisation emblématique de MSA, Ney & Partners s'inscrit dans l'axe reliant l'hôtel communal à la gare de Schaerbeek. Permettant de franchir les voies ferrées de façon conviviale, la passerelle aménagée en gradins, augmente l'espace public et participe ainsi à la nouvelle dynamique du site.

Un même objectif a été poursuivi par le contrat de quartier Navez-Portaels: améliorer le cadre de vie du quartier autour de la Cage aux Ours! Plusieurs projets sont ainsi sortis récemment de terre créant de nouveaux logements et des équipements de qualité.

● Parmi ceux-ci, aux n° **6-8 DE LA RUE D'ANETHAN**, un immeuble construit par l' Atelier Collectif Architecture superpose deux projets différents. Le rez-de-chaussée accueille un atelier de formation en mécanique de l'institut technique Cardinal Mercier tandis que les étages abritent quatre logements sociaux accessibles par une cursive extérieure.

● Des carrelages turquoises et blancs composent une belle mosaïque sur les façades marquant **L'ANGLE DE LA RUE NAVEZ ET DE LA RUE D'ANETHAN**. Le bureau Low y a conçu un bâtiment composé de trois logements à caractère passif. Il s'est inspiré des maisons Art nouveau du quartier en transposant leur vocabulaire architectural dans un projet d'architecture contemporaine... un dialogue intéressant entre l'ancien et le nouveau.

● D'autres projets voient le jour dans le cadre du contrat de quartier Navez-Portaels, comme ce nouvel espace vert semi-public situé **RUE GALLAIT N°94**. Il est aménagé en intérieur d'îlot par le bureau d'architecture Pigeon Ochej.

● **AU N°176** de la même rue, l'Atelier d'architecture De Vischer et Vincentelli conçoit une crèche communale au rez-de-chaussée combinée à des logements sociaux aux étages. L'ensemble est coiffé d'une grande toiture verdurisée.

● **A L'ANGLE DE LA RUE NAVEZ ET DE LA RUE PORTAELS** s'affirme le nouvel immeuble des architectes V+ & MS. Sa façade nord, de forme et de composition abstraites abrite plusieurs logements sociaux passifs dont les pièces de vie sont tournées vers un patio.

Depuis le pont Van Praet, dans la perspective du boulevard Lambermont, le bâtiment contemporain marque clairement l'entrée de la ville et du quartier...

● Angle rue Navez et rue d'Anethan Hoek van de Navezstraat en d'Anethanstraat

verlenging van de tuin van Wirtz. De burige **ELLIPSE BUILDING** ● gebouwd in 2006 (archit. Art & Build), vormt een grenseiland tussen het Manhattan-kwartier en het park. Aan demunt-zijde het officiële gedeelte: het ingangsatrium en de rechthoekige gevel van de toren. De kop-zijde met zijn elliptische boog, verzacht de visuele impact van het gebouw en geeft het een grafische persoonlijkheid. De woningen van hun kant volgen de schaal van de wijk. Het geheel is gegroepeerd rond een binnentuin. Fijn en elegant, die toren!

● De kinderkribbe Gaucheret, ingekapseld in de huizen-groep, is aan alle kanten omboord door hoge flatgebouwen en is bereikbaar langs **DE ROGIERSTRAAT N°77**. Gebouwd op een parking, biedt ze plaats aan 48 kinderen verdeeld over drie afdelingen. De architecten van het studiebureau MDW hebben gekozen voor een rationeel gebouw op een vierkant raster, met een groendak. De verplichte ingang langs de centrale tuin verberkt de veiligheid. Een gemeenschappelijke gang verbindt de verschillende afdelingen. Op vraag van de gemeente werd de kribbe een passiefgebouw met een betonnen structuur en houten gevelementen als isolatie. De stad-ontwikkeling van dit eiland tussen de Vooruitgangs, de Rogier- en de Gaucheretstraat werd in 2003 beloofd met de Grote Prijs van de Gulden Sneden, verleend door de Brusselse Federatie voor Stedenbouw.

HET DAILLY-KWARTIER

● Op het **DAILLY-PLEIN** herinneren de kazernes ons eraan dat de Karabiniers hier in de 19e eeuw hun kwartieren betrokken. Na een lange periode van verwaarlozing brengt de renovatie, aangevat in 1994, nieuw leven in de site. Aan de kant van het Daillyplein heeft het gebouw zijn vroegere uitstraling behouden hoewel het omgebouwd werd tot wooneenheden en handelspanden. Voor de achterliggende delen werden wedstrijden uitgeschreven om de hoekpercelen tot woonegelegenheden om te bouwen. Een gemeenschappelijke uitdaging: een sociale mix bewerkstelligen en tegelijkertijd tot een bevredigende hoekbebouwing komen.

● Op initiatief van de gemeente was de vernieuwing en uitbreiding van het **BALSAMINE THEATER** (2003) de eerste uitdaging. Aan de straatkant zorgde Francis Metzger (MA2) voor een gesloten volume dat in zijn grote eenvoud een houten doos voorstelt op een betonnen sokkel. In deze ruimte vind je de repetitiezaal. Vermits er aan die kant geen enkele opening is concentreert heel het leven van het gebouw zich aan de tuinzijde. De ingangsdéur werd door plastisch kunstenaar Daniel Deltour uitgewerkt als een hedendaags kunstwerk dat oud en nieuw verbindt. Dit theater verenigt belevingsruimte en schouwspel, maakt nieuwsgierig en is een baken in het stadsweefsel.

● Opvallend, het hoekgebouw op het n°13-14 van de **L. SCUTENAIRESTRAAT**, met zijn centrale toegang. De sociale woningen, ontworpen door het studiebureau AC&T, halen hun vorm uit geometrische, gekleurde lijnen. De volledige structuur is in beton. De eerste bekommernis van de ontwerpers was de band met het plein en de straat. Vandaar de houten gevelbekleding, dialogerend met die van het Balsemien theater, en de buitengalerijen die het contact tussen de bewoners bevorderen.

● Het appartementsgebouwdoor Pierre Blondel, geometrisch en gekleurd, op de hoek van de **N°9** geeft een andere aanpak te zien. Hier is de oriëntatie bepalend: de hoek is zo versneden dat elk verdiep van de sociale woningen over een buitenruimte beschikt. Boven een klein huisje dat als een duplex is behandeld, rijzen verschillende appartementen op met zicht op het park. Het geheel wordt door de architect bekroond met twee duplexen. Een groendak, hemelwateropvang en de keuze voor houten gevelafwerking dragen bij tot de ecologische kwaliteit van het gebouw.

● Rijke kleuren kenmerken het appartementsgebouw met 36 woningen op de **N° 5 TOT 15 VAN DE MARIËNSTRAAT**. Het spel van vol en leeg van het balkons, terrassen, ingangen en vensterbaaien brengt ritme in de gevel en geeft een persoonlijke toets aan elk appartement. Het architectuuratelier Champs Elysées speelt hierop in door de verscheidenheid in kleur van de borstweringen. Het gelijkvloers is hoger ingeplant wat de intimiteit waarborgt en ruimte laat voor de integratie van een verluchte parking in de kelderverdieping.

● Wat verder, op de **N° 14-16 VAN DE MARIËNSTRAAT**, vindt je sociale woningen in een zeer sobere gemene uitvoering van het architectenbureau Daniel Dethier & Partners. Elf appartementen over 4 verdiepingen zijn in elkaar gepast zodanig dat ze genieten van de dubbele oost-west oriëntatie. De houten bekleding die oorspronkelijk voorzien was, is omwille van de kostprijs vervangen door een gevelafwerking in beraapt vezelcement en geschilderd.

● In de **SCUTENAIRESTRAAT N°** wordt onze aandacht getrokken door een originele gevel met ronthouten bekleding. In vooranzicht opengewerkt geeft hij, van opzij, de indruk ondoorzichtig te zijn. De sprankelend rode ingang overspoeld de ruimte met zijn levendige kleur en geeft zicht op het hellend vlak dat naar de lift leidt. De vijftien wooneenheden hebben allemaal een terras met zicht op het park en de vroegere kazernes. De bovenste zijn overdekt met zonneweringendie het plat dak wat helling geven. Het geheel doet bijna denken aan een blok-hut op de rand van het park!

HET COLIGNON-KWARTIER

Met het doel durvende architectuurontwerpen aan te moedigen, startte de gemeente Schaarbeek in 2009 met een tweejaarlijkse prijs voor hedendaagse architectuur. ● Zo kon het architectenbureau Karbon een prijs in de

● Rue Gallaitstraat 176 Crèche Galatea Kinderdagverblijf

wacht slepen voor hun gebouw op het Paviljoenplein. Gelegen op de **HOEK VAN DE NAVEZSTRAAT EN DE VAN OOSTSTRAAT**, maakt de opstand van het werk duidelijk dat het behoort tot hedendaagse architectuur door een subtiel spel van verspringingen ten opzichte van de rooilijn. Door het koppelen van vol en leeg blijft de samenhang met aanliggende gebouwen bewaard. Het gelijkvloers is een handelspand dat inspringt en dat kleur geeft aan het geheel door aanwending van mozaiek. De hagelwitte verdiepingen beiden drie sociale appartementen rond een stalen trap met lichtkoker. Soberheid is hier schoonheid.

● Architect Jan Maenhoutwil en fatsoenlijke woningen voor de toekomstige huurders en werken met kleur. Zijn ontwerp “*You're welcome*” aan de achterkant van een oude cinemazaal op **N°18 VAN DE GOOSSENSSTRAAT** valt al van ver op. De gevel is opgebouwd uit lichtgrijze panelen waarop fijne, verticale lamellen in doorschijnen-de kleuren aan gebracht zijn.

● Het wijkcontract van de Jerusalemwijk zette de beëindiging van de architecten ARJM aan het werk. Het werd een opstand op de **HOEK VAN DE HAACHTSESTEENWEG EN DE JERUSALEMSTRAAT**. De leegten in de gevelschep-ruimte binnenin het bouwvolume en vormen zelfzeld-er tijd terrassen voor de woningen. De geneeskundige praktijk op het gelijkvloers krijgt zijn lichtinval door de afwisseling van verticale stroken. De vijf sociale woningen vangen licht door openingen die her en der in lichte steen gevat zijn die afsteekt tegen de donkere kozijnen. In deze gevel leeft echt een mooi ritme!

● Vlak ernaast vind je een streng flatgebouw (Arch. BOB361)op de **JERUSALEMSTRAT N°6**. Het vormt een oversteek van zes appartementen boven de ingang van de parking van een warenhuis. Vertrekend van de ingang links, plooit de trap zich open over de ganse lengte van het gebouw en bepaalt zo de lengte-inrichting van de appartementen. Doorkijken over twee verdiepen doen dienst, nu eens als terras, dan weer als lichtkoker.

● In de **RUBENSSTRAAT N°118**, niet ver van het Colignonplein, heeft architect Sébastien Bourgeois zijn hand gelegd op een verwilderd hoekperceel van 90m². Het is van alle kanten omboord door bouwsels van heel verschillende formaten. Dus heeft hij de hoek benadrukt door een grote houten doos in het metselwerk te plaatsen. Zijn keuze voor een daktuin bepaalde de verdeling van de woondelen: leefruimtes met grote ramen vinden hun plaats op de bovenste verdiepingen, de slaapkamers op het eerste. In dit huis op zijn kop, gebouwd zoals een boomhut, ga je naar beneden om te slapen!

● Het *Vrouwenhuis* op de **N° 247 VAN DE JOSAPHATSTRAAT** past in het wijkcontract en in de Politiek van Grote Steden van de Federale regering. De glazen betegel-gevel is over de hele hoogte doorbroken door twee even-wijdige spleten om een maximum aan natuurlijk licht binnen te halen. Zij geven ook een omvattend zicht op de ruimten tot aan het achteraan gelegen park. De architecten van het bureau ZED & Gigogne opteren voor een architectuur die schatplichtig is aan het licht naar het idee van het ontwerp dat een uitwisselingsplaats wil zijn, een leerplek, waar mixiteit beoogt wordt doorheen ontmoetingen tussen vrouwen. Een plaats om binnen te stappen!

● Tussen de twee delen van het **VERBOECKHOVENPLEIN** ligt eindelijk de stalen loopbrug, ingehuldigd in september 2004. Het is een zinrijke realisatie van MSA, Ney & Partners die zich inpast in de as die het gemeentehuis met het station verbindt. Trapsgewijs overbruggt ze de sporen, vergroot de openbare ruimte en vindt zodoende haar plaats in de nieuwe dynamiek van de site.

Dat is ook het doel van het wijkcontract Navez-Portaels: het leven rond de Berenkuil draaglijker maken! En dus hebben recent een aan aantal ontwerpen voor woningen en kwaliteitsvolle uitrusting het licht gezien.

● Er is daar, op de **N°6-8 VAN DE D'ANETHANSTRAAT** (27), een flatgebouw opgericht door het Atelier Collectif Architecture. Het is een stapeling van twee verschillende projecten. Het gelijkvloers herbergt een atelier voor de opleiding mechaniek van het Kardinaal Mercier instituut. De verdiepingen bieden plaats aan vier sociale woningen die bereikbaar zijn langs een buitengalerij.

● Turkoois en witte tegels vormen een mooi mozaiek op de gevels van het hoekpand van de **NAVEZ-EN DE D'ANETHANSTRAAT**. Het studiebureau Lowy ontwierp hier een passiefgebouw met drie woningen. Ze zochten hun inspiratie bij de Art Nouveau huizen in de wijk en vertaalden de architecturale woordenschat ervan naar een hedendaags bouwkundig ontwerp... Interessante dialoog tussen oud en nieuw.

● Daarnaast duiken andere ontwerpen op in het kader van voornoemd wijkcontract zoals een nieuwe halfopenbare groene ruimte in de **GALLAISTRAAT N°94**. Ze is uitgewerkt als binnenruimte in een huizenblok door het architectenbureau Pigeon Ochej.

● Op de **N°176 VAN DEZELFDE STRAAT** een ontwerp voor een kinderkribbe van het Architectuur Atelier De Visscher en Vincentelli. Hier gaat een gemeentelijk kribbe op het gelijkvloers samen met sociale woningen op de verdiepingen. Het geheel is afgewerkt met een groenend dak.

● **DE HOEK VAN DE NAVEZSTRAAT EN DE PORTAELSTRAAT** wordt beklemtoond door het nieuwe appartementsgebouw van de architecten V+ & MS. De Noordelijke gevel, abstract opgevat in vorm en opbouw, biedt plaats aan verschillende passieve sociale woningen met leefruimtes die uitgeven op een patio. Gezien vanaf de Van Praetbrug, in het perspectief van de Lambermontlaan, vormt het hedendaags gebouw een duidelijke toegang tot de stad en de wijk...

Te (her)ontdekken!

● Angle rues Navez et Portaels Hoek van Navez en Portaelsstraat